

**szentelő-nap*: mellyel Szentelő-nap a' malom követ akarta vág-
galni. 1:160.

**szökő-ér, felverő-ér*: Valamint mikor a' beteg emberben a' fel-
verő és szökő ér nem szökellik. 1:83. Az első csak PPB. szótárából
»arteria« jelentésben idézve.

**üllő-nap*: Nem volna szabad üllő napon ruhájokat meg-foltozni.
1:159.

szerelem ének: A' kik³virág verseket vagy szerelem énekeket írtak.
1:135. PPBl. liebeslied, lascive carmen. Born: Evang.-ból egy idézet.

**virág-vers*: ua.

tisztádon tiszta: és mivolta-szerint tisztádon-tiszta. 2:8. Egyet-
len példa Com: Jan.-ból.

**elvesztegetődik*: tellyessen elvesztegetődik ha valami roszt egye-
ledik közébe. 2:215.

**viszát-vonó*: szüntelen vizzát-vonó házas-társaknak is. 2:343.

GERENCSÉR ISTVÁN.

Marhahús. Megbotránkozással emlegette valaki, hogy a NySz.-ban még a *marhahús* szó sincs meg, mintha bizony a magyarok nem ismer-
ték volna azt a húst, amit latinul: »bubula«-nak, németül »rind-
fleisch«-nak neveznek. Való-igaz, a NySz.-ban nincs meg a *marhahús*,
noha kétségtelen, hogy a régi magyarok is jól ismerték. A szó kima-
radásának azonban kétféle oka is lehet: 1. vagy csakugyan elfelejt-
tették a gyűjtők a forrásokból kijegyezni, 2. vagy pedig a régi
nyelvben más neve volt a *marhahús*-nak, mint ma. Mielőtt tehát
szemrehányást tennénk a NySz.-nak, meg kell vizsgálnunk: vajjon elő-
fordúl-e ez a szó csakugyan a régi irodalomban, és ha igen, mikor
és hol; ha pedig nem fordul elő, hogyan nevezték azelőtt.

Én részről nyomtatásban nem találok előbb a *marhahús* szót
1792-nél, t. i. a Kisd. Szt.-ban. Itt a *marhahús* még a »tehénhús«
szóval van magyarázva, s hogy ez időben a *marhahús* szó még nem
lehetett olyan közönséges, mint ma, kitűnik abból is, hogy Sándor
István 1793-ban az ő Külföldi utazásairól írt Leveleiben Borosz-
lóról azt írja (462), hogy: »a *barom-húst* többnyire Lengyel ökrökből
veszi«. — A »bubula« MA.-nál, PP.-nál s a XVII. századi Nomen-
claturákban kivétel nélkül nélkül *tehénhús*. A *marhahús* szó, minden való-
színűség szerint, csak a XVIII. század második felében támadhatott,
mikor már a *marha* szó régi jelentése (sache, gegenstand, das gut,
ware) kezdett kiveszni a köztudatból. Verböczy Tripartitumában (1639)
a »res depositae: *letett marha*«; Pázmán Prédikációi (1636) szerint:
»nincs drágább *marha* a mi lelkünknel«; Comenius Januája még
1729-ben is (129. l.) így beszél: »írásra a kalmári *marha-takaró*
szürke papíros nem illendő«. Amíg a *marha* szónak ilyen értelmei is
közszájon forogtak, kétségtelenül világosabb, szabatosabb volt *tehén-
hús*ról, mintsem *marhahús*ról beszélni. Régi árszabásokból, kiadásköny-
vekből aminők majd minden családi levéltárban találhatók, érdekes
lenne megállapítani, mikor kezdi a *marhahús* a *tehénhús* helyét elfog-
lalni? A nálam levő családi iratokban 1764-ig csakis *tehénhús*, de

már a »*Diarium carniurn ex macello pro Anno 1764/5*« című füzetben megvan a *marhahús* is. Ennek fontja 4 denár, a borjúhúsé 6 denár s a bárányhúsé 2 kr. volt a szigetvári mészárszékben.

SZILY KÁLMÁN.

Irdos-birdos. Csodálom, hogy ez ikerszó magyarázatahoz (Nyr. 29:226) fel nem használta Zolnai az *irdatlan* szót, melyet a Táj-szótár is ösmer, a debreceni népnyelv is használ. Az *irdatlan* azt is teszi, hogy idomtalan, azt is, hogy szerfölötti; mindkét jelentése könnyen kimagyarázható az *irdal-* vagy *irdol*hoz hasonló igéből, mely azt jelenti, hogy *bevagdal, rovátkol*. Sőt talán nem lesz merészség, ha ezt az egész szócsoportot *ír* töigével kapcsoljuk össze. KARDOS ALBERT.

Præsta: [?] »Nosza számár barát, ves-meg te is a praestát, gyurjad a sárt«. Azt hiszem, sajtó-hiba quaesta (olv. kvesta) helyett. Ezt a szót nem találtam a Címszó-jegyzékben, pedig a klastromokban, úgylátszik, állandó műszó. »A kvestából is begyűlt vagy 200 forint.« — »Hol van a fráter? Kvestára ment« stb. Az idézett mondat értelme tehát ez volna: »Ne várd a kvestát, az ingyen alamizsnát, hanem láss munkához.«

Tunya: a NySz. kettőt ismer (,könnyű' és ,lusta'), pedig szerintem csak egy van, két jelentéssel.* (A tótban Sáros m. *tunji* kf. *tunši*: olesó. Én ezt tartom az eredeti jelentésnek, melyből a kettő sarjadt.)

Kákom-pillis: (?) NySz. »Hogy nem mondottad néki: Vai Kákom pillis.« Ma Erdélyben (N.-Enyed): *kókom-pille, kókom-pityere*: ágyod térgye, csipisz v. gummi az orrodra; tréfás meghatározása a semminek. Pl. Mit hozott édes apám? — »Kókom-pityerét v. kókompillét.«

MIKÓ PÁL.

Kákompilli Dunántúl a. m. kótyonfity, semmiházi, általában kicsinylést, gúnyos lenézést kifejező szó. TOLNAI VILMOS.

Subafa, a NySz.-ban csak egy magyarázatlan adat van, l. erről Nyr. 30:186, 532. Szintén verés v. vessző jelentéssel fordul elő s éppen a NySz. (Heltai meséiből vett) idézetével egykorú forrásban, a Válaszúti komédiában (1567 után), még pedig kétszer is: »Félel rajta, hogy még ma a Subafa alá ne vonnyanak és püspök uramnak az sertés az orrába ne vonnya a fonalat.« — »Bizony majd reád hányja a subafát.«

Szerkeszt, öszve-szerkeszt: ez a két cikk nézetem szerint törlendő a NySz.-ból, mert egy biztos idézet sincs bennük, amely a *szerkeszt* igealak létét bizonyíthatná. Az ott idézettek mind a *szerkesztet*, ill. *szerkeztet* szót foglalják magukban (a Biróból idézett *öszve-szerkeztünk*

* A ,könnyű' (megtenni könnyű, facilis) jelentés PPB. szótárából van fölvéve; az egyetlen idézet, melyet ehhez a NySz. csatol, úgy látszik, a másik tunyától tévedt oda (»Az hideg tunyáua teszi az lustákat«). De a ,facilis' jelentés ma is él a székelyeknél s csángóknál. A *szerk.*